

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

22. De Causis Peccatorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

1.2. q. 74. a. 6. & 7. Augustinum secutus hæc peccata ita distinguit, quod consensus in delectatione ad rationem inferiorem pertineat, ad superiorem verò consensus in opus, quæ sententia est magna difficultate implicata. Nam consensus in delectationem sæpè est lethalis, at lethale crimen ad rationem superiorem diximus pertinere. Præterea, multa sunt delectationis morosa peccata, quæ interius tantummodò perficiuntur, veluti superbia, inanis gloria, odium, ambitio, ira, invidia; ergò huiusmodi peccata solù parti in hærent superiori. Caietanus respondet; idèò consensus in delectationem spectare ad partem superiorem, quia suapte natura ad opus refertur, & dirigitur, consensus verò in opus non refertur in aliud: superioris autem partis est dirigere, non dirigi; còtra verò inferioris dirigi, non dirigere. Sed certè hoc fundamentum positum à Caietano alijs non placet: quia multa sunt malefacta, quæ minimè in seipsis finiuntur, & desinunt, sed in aliud referuntur, pleræq; item delectationes internæ sunt, quæ in seipsis terminantur, & complentur, vt diximus. Alij videntur intelligere nomine delectationis solùm veniale peccatum. Sed Augustinus etiam de lethali, & mortifera delectatione loquitur, cum eam dicit ad partem inferiorem pertinere: ait enim propter eam hominem totum damnari, nisi Christi gratia remittatur. Quare nec est, quòd multum laboremus hac in parte de Augustini sententia: nec item est, quòd Caietani interpretationem facillè refutemus. Nam Augustinus docere voluit, cum opere, & factò ipso delinquimus, tria esse, sicut in primo nostri parentis Adæ peccato, tria fuerunt: fuit in illo serpens suggerens malum: fuit mulier malum viro proponens: fuit vir in peccatum consentiens: sic cum factò ipso peccamus, sæpè vsu venit, vt sit sensus carnis, obijciens illecebras voluptatis, & blandimenta corruptæ libidinis: & sit appetitus animalis, mentem ipsam voluptate delinens, & alliciens: & sit mens ipsa, quæ in opus consentit. Ergò verum est, quòd ait Caietanus: Augustinum scilicet, & S. Thom. locutos fuisse de peccato, quòd ex cogitatione, & sensu, & delectatione ad opus peruenit: incipit ex sensu suggerere malum, continuatur in appetitu voluptate quadam hominem inuitante ad opus, & tandem còmpletur in opere, quia mens ipsa consentit. Non loquuntur Augustinus, & S. Thomas de ijs delectationibus, quæ interius còsummantur in mente, sed de ijs, quibus peruenitur ad opus, in quo tota peccati culpa completur; & ipsum opus non refertur in aliud.

Cap. XXII.

De causis peccatorum.

A Nimaduerrendum est, multas esse peccatorum causas, alias quidem intrinsecas, vt vocant, ex parte hominis, alias extrinsecas. Inter intrinsecas autem causas censentur ignorantia, animi perturbatio, metus, ira, cupiditas, de quibus suo loco disputatum est: item mala voluntatis electio, & habitus vitiosus, de quibus non nihil attingam. Inter extrinsecas verò sunt res, quæ nobis obiectæ in sensus incurunt, peccatorum oc-

casiones innumeræ, impulsus dæmonum mala suggerentium: de quibus nihil attinet disputare. At quia Deus peccati auctor nequaquam est, & tamen sine eo actio, quæ est peccatum, non fit, quo iudice, & vindice peccata puniuntur; item quia accidit, vt peccatum vnum sit pœna alterius; idèò diligenter explicare oportet, quo pacto Deus peccati causa, & auctor non sit.

Primo igitur queri solet, An Deus aliquo modo causa peccati dici queat? Mag. 2. dist. 37. ait esse quorundam opinionem, peccatum, quatenus actio est, à Deo non esse, sed ab homine, vel diabolo, S. Thom. 2. d. 37. quest. 2. ar. 2. & Aegid. 2. d. 37. q. 1. a. 2. docent eam sententiã esse errori proximam, immò errorem còtinere, vnde ea opinio communi Theologorum consensu rejicitur 2. dist. 37. nam sicut quidquid est, sine Deo fieri, aut esse non potest, eo quòd Deus est prima omnium causa, primum bonum, sic etiam cù Deus sit primum actus, primum agens, primum mouens, nullus actus, nulla actio, nulla motio esse potest, quæ non sit à Deo. Durand. 2. dist. 1. quest. 5. & 2. dist. 37. quest. 1. Aureo. 2. dist. 37. quest. 1. sententur Deum cum causis secundis non agere proximè, sed remore, nam eas conseruat, & finit operari, & efficere per vires ipsis datas, cum fuerunt à Deo initio procreate. At hæc opinio, vt errorem etiam in fide continens communi Theologorum consensu refellitur. Tota huius rei controuersia in eo sita est, cur peccatum in hominem conferatur, in Deum non item: cum tamen Deus, & homo ipsum opus efficiant, cui est priuatio coniuncta, per quam actus bonitate debita, & conuenienti rationis ordine caret. Quidam ingenuè fatentur, Deum non quidem peccare, sed esse, & mali operis auctorem, & boni: quia quodcumque opus, licet malum sit, actus quidam est, & actus hoc ipso quòd est, sine Deo fieri non potest. Quòd autem Deus non peccet, indè est, quòd peccatum non fiat eius suasionem, impulsu, consilio, vel iussu. Sed adhuc argumentum vrget: nam hoc non sufficit, eo quòd cù peccantibus oportet etiam nos non operari, aut còsentire, ne peccemus. Scotus responder Deum auctorem peccati non esse, quia nullis legibus tenetur; & idèò non debet actum, qui malus est deuitare, homo verò debet. Sed nodum difficultatis plenè non soluit: quoniam peccatum sæpè est actus per se malus: ergò fieri bene etiam à Deo nequit. Gabr. Ocham, Maior. & alij respondent, Deum facere actum, qui malus est, sed non peccare; & dici posse Deum esse causam peccati, at non peccare, quoniam peccare nò est idem, quòd facere actum, qui malus est, sed facere actum malum malè. Deus autem non facit malè, sed homo. Cæterùm dici non potest, Deum esse causam peccati, quoniam peccatum, vt peccatum est, còtra rectam rationem, & Deum est; sed Deus non facit actum malum, vt malus est, licet faciat actum, quatenus actus est; qua ratione, mali rationem non habet. Scotus ait, Deum non esse causam peccati, quia non facit actum malum, vt causa moralis, videlicet suadendo, præcipiendo, consilium dando, sed vt causa naturalis. Sed contra vrget argumentum, quoniam Deus extra seipsum quidquid facit, sponte sua facit, & hoc sufficit, vt quis peccare queat, si scienter, & libere operetur. Ca-

Scot. apud
Meinam
1.2. q. 79.
art. 2.

Canus 2.
pud Medi-
nam 1. 2. q.
79. a. 2.

nus ait, rationem peccati non esse rationem rei, sed intellectus, nō placet. Inter Scholasticos igitur hæc controuersia exagitata, varijs modis diluitur, quibus prætermisissis breuiter dicendum existimo, nihil fieri à Deo, nisi fit à Deo volente: Deus enim non nisi per voluntatem quicquam in rebus efficit: actum verò peccati, quatenus peccatum, non quatenus actio quædam est, Deus voluntate (quam vocant) antecedenti non vult, nec enim suadet vlllo modo, vel iubet fieri peccatum, nec consilium dat, vt fiat, nec naturam rationis compotem cōdidit, aut vires, facultates, auxiliæ vllla præstat ad peccandum, nec vllum hominem sua opera præuenit, hoc est, nemini suggerit cogitationem malam, vt delinquat, sed contra potius omnem actum malum prohibet, ac ne fiat, apta, & idonea subsidia confert. Solum igitur operatur cum homine peccante, at ea Dei operatio non est, qua, qui peccat incitetur, vel moueatur ad peccandum, sed est operatio hominis conditæ naturæ conueniens: res enim insititæ, & diuinitus procreatæ, nihil prorsus efficerent, nisi Deo cum ipsis operante. Quo fit, vt actus peccati, non quatenus actus quidam est, hoc enim modo nō mali, sed potius boni rationem habet, sed quatenus peccatum est conuenienti, & debito rationis ordine vacans, permittente Deo fiat, non tamen volente. At, inquit; Non permittit, nisi volens. Respondeo, permittere quidem Deum volentem eò, quod vult permittere peccatum hominis, sed peccatum hand velle, & propterea magnum discrimen est inter operationem diuinam, qua cum hominibus operatur in bonis, & inter operationem eius, qua operatur in malis. Operatur enim in bonis volens, vt ea sint, & fiant, non solum, vt actus sunt, sed etiam, vt bona sunt, & ad ea commodum, & opportunum auxilium dat, ac mouet, flectitque voluntatem, & facit, vt velit: at verò operatur in malis, vna cum homine peccante faciens actum, vt actus est, non tamen volens, aut faciens actum, vt malus est: Et idcirco peccatum in peccantem ipsum, vt in auctorem conferatur, in Deum non item: quoniam is, qui peccat, eo ipso peperam, & malè vult actum, vult enim contra rectam rationem: Deus eundem actum vult, & facit, sed non malè, quia non contra legem, aut rectam rationem.

Oppones 1. Homo cum peccat, non vult peccatum, vt malum, quia nemo malum, vt malum velle potest, nec malum, vt malum appeti potest, ergo homo, cum peccat, etiam malum ipsum vult, vt bonum est. Respondeo, idèd hominem peccare, quia vult, quod turpe, & malum est, licet id velit, vt sibi vtile, vel iucundum: & idèd vult, quod est contra legem, & rectam rationem, quamuis id velit, vt sibi vtile, vel iucundum: Deus verò cum facit actum malum cum homine peccante, non vult, aut facit, quod est turpe, vt sibi vtile, vel iucundum: sed solum facit vna cum homine actum malum, vt actus est, ac proindè illum malè non facit, aut vult. homo, cum peccat, vult, & facit turpe, non vt malum est, sed vt est sibi iucundum, vel vtile, vult tamen, & facit turpiter, & malè, quia contra rationem, & conscientiam: Deus verò vult, & facit cum homine, sed non malè; quia non contra rationem, eò quod tantum vult, &

facit actum, vt actus est, qui ea ratione sine Deo fieri nequit.

Obijcies 2. Sunt quidam actus per se, hoc est, sua natura mali, cuiusmodi sunt odium Dei, mendacium, ergò huiusmodi actus fieri bene nō possunt etiam à Deo, nihil enim fieri potest sine sua natura: alioqui enim homo fieri posset, & non ratione præditus. Respondent aliqui, nullum actum ita esse moraliter per se malum, quin fieri bene queat: nam quicumque actus per se malus, actus quidam est, & hoc ipso, quod actus est, mali ratione nō habet, sed idèd est per se malus, quia non est malus eò, quod lex aliqua scripta, vel posita ipsum prohibeat; sed quia talis est, vt nemo præter Deum possit eum bene scietèr facere, aut velle, quia si scietèr, & spontè voluerit, aut fecerit, eo ipso vult, aut faciet cōtra conscientiam, aut rectam rationem. Sed certè actus per se malus idèd est, quia bonus esse non potest. Quare aliter dicendum existimo odium Dei, vt odium est, mendacium, quatenus mendacium, furtum, vt furtum, homicidium, vt homicidium est, nunquam, aut à nemine fieri potest bene: sed Deus non facit odium, vt odium, sed vt est quidam actus. & vt actus est, boni rationem habet, nō mali, boni, inquam naturalis, nō mali moralis: homo verò facit odium Dei, vt odium est, & non vt actus quidam est. Similiter, Deus non facit mendacium, vt mendacium est, furtum, vt furtum, aut homicidium, quatenus homicidium; sed quatenus actus quidam est. homo verò est auctor mendacij, furti, & homicidij, idèd homo est auctor peccati, siue mali moralis, nō mali naturalis. Tertio obijcies, si quis scietèr operaretur cum altero peccante, vna cū eo delinquere diceretur, etiam si nollet actus peccati, nec consilio suo, suasionis, imperio, vel prece peccatum alteri committeret: Cur ergò Deus cum volens operetur cum peccantibus, auctor peccati non est? Propter huius argumenti vim quidam affirmant, in Deum nequaquam peccatum posse conferri ob id, quod cum peccantibus operetur tanquam causa naturalis, non moralis: peccatum autem quatenus tale, non in causas naturales, sed in morales referendum est, quippe quæ consilio, hortatu, iussu, prece, vel impulsu suo mouent ad agendum. Ceterum non videtur hoc responsum omnè argumenti vim liberetare, quoniam Deus voluntariè, & liberè extra seipsum operatur, non naturaliter, hoc est, non ex necessitate naturæ: & ingenuè fatemur peccata referri non posse in causas ex conditione naturæ necessariò operantes: ad peccandum enim conspirant intellectus quidem cognoscendo, & res, quæ obijcitur, mouendo, habitus vitiosus reddendo habilem voluntatem, & animum, quæ suis viribus consociatis agendo non peccat, cum naturaliter agant, vel faciant, verò Deus liberè cum peccante homine operatur, corrigitur, si quis liberè operaretur cum peccate, delinqueret, & non Deus? Respondent Deum non esse causam moralem consilio, hortatu, mandato, impulsu, vel auctoritate ad peccandum mouentem. Contra hoc vt get adhuc argumentum: quia quilibet alius peccaret, etiam si solum cum peccante operaretur nihil suadendo, præcipiendo, rogando, auxiliando, vel impellendo. Respondent, Deum

non esse

non esse auctorem peccati, quia peccatum nulli tanquam auctori est tribuendum, nisi talis sit in agendo causa, ut possit à recto deflectere. At enim hoc est, quod in argumento quaeritur, cur potius homo, qui cum peccante operatur, à recto deficiat, quam Deus: nam hoc ipso, quod Deus cum peccantibus operatur, videtur à recta ratione recedere. Respondent, hominem cum peccante operatorem delinquere, & à recto aberrare, quia legibus recte rationis in agendo subicitur, quibus operari prohibetur cum altero peccante; at Deus in natura subsistit omnibus legibus soluta; ipse enim est per se recta ratio, lex, & bonitas. Aliud quippiam, meo iudicio, addi oportet, vnde argumento plenè satisfiat, Deum nempe tantummodo cum peccante operari, quæ quidem operatio omni vitio, & culpa vacat, eò quod Deus est prima omnium causa, sine cuius operatione nihil omnino naturæ ab eo conditæ, & institutæ facere queat. Inter naturas autem, hominem ratione, & libero arbitrio præditum procreavit, ac sicut reliquas finit iuxta condiciones, ac vires sibi datas agere, & propterea ipsis suam operationem non subtrahit, ita etiam naturam rationis, & libertatis còpotes permittit agere iuxta voluntatem, & arbitratum suum: alioqui enim aut operationem suam denegare, aut liberum arbitrium necessitate quadam cogere deberet. Melius autem Deus iudicavit finire in vniuersum, ut naturæ omnes iuxta facultates, & vires sibi inditas operentur, quam suam operationem subducere. Quo fit, ut liberum arbitrium in suis actionibus, ut premij, & laudis capax est, sit etiam poenæ, ac vituperationi obnoxium. Ex quo etiam perspiciunt, magnum esse discrimen inter hominem operantem cum eo, qui peccat, & Deum ipsum: nam homo cum peccante operatur, cum possit, & deberet non operari: eius enim operatio non est peccanti ad agendum debita; at verò operatio diuina, ex ipsa prima rerum institutione, est omni creatæ causæ agentis necessaria, & debita. Posset quidem Deus non operari, & proinde voluntariè, & liberè operatur: Verum id agit iuxta modum naturis iam institutis debitum.

Sed quaestio est dubie, an peccatum, ut actus quidam est, fiat à Deo, non solum cum homine faciente illum actum, sed etiam mouente hominè ad ipsum actum. Grego. 2. dist. 34. q. 1. ar. 3. quem sequitur Cap. 2. d. 28. q. 1. ar. 3. ad 12. sentit Deum facere quidem cum homine actum malum, sed non incitare, aut mouere hominem ad actum malum: hoc enim dicere est impium, nemo enim Deo mouente peccat, aut fit deterior. Medi. 1. 2. q. 109. ar. 2. ad finem, Capreolum in hac parte reprobatur, ait enim rem esse certissimam voluntatem hominis nihil posse velle boni, aut mali, nisi prius moueatur à Deo ad operandum, sicut calamus nihil potest efficere, nisi prius à scriptore moueatur ad efficiendum. Sed nihil est, quod in Grego. aut in Capreolo reprehendat Medina: quoniam solum docuerunt Deum aliter in bonis operari cum homine, aliter in malis: nam bona facit cum homine, non solum quod sunt, sed etiam quod bona sunt, & mouet hominem ad bona, non solum quatenus sunt, sed quatenus bona sunt, & ideo homo fit Deo auctore bonus, & melior; at in malis

Deus facit cum homine, quod sunt: non quod mala sunt: mouet hominem ad mala, quatenus bona quædam sunt, sed non quatenus mala sunt: & propterea homo non fit Deo auctore malus, aut peior. Non igitur mouet Deus hominem ad peccatum: sicut nec facit cum homine peccatum, quoniam peccatum mali rationem habet, & Deus eam deformitatem, & turpitudinem, nec facit cum homine, nec mouet hominem ad faciendum, sed facit cum homine actum malum, quatenus actus quidam est, & boni naturalis rationem habet: ac propterea non mouet hominem ad malum, sed ad bonum. Si quaeras, an Deus voluntate antecedenti velit peccatum, ut actus quidam est, an solum voluntate consequenti. Bonauen. 2. q. 37. ar. 2. quest. 1. ad vltimum, ait Deum velle bona, voluntate antecedenti; mala verò, solum voluntate consequenti, quia de malis nullum præceptum, aut consilium dedit: item, quia quod ad ipsum pertinet, mala non faceret cum homine, nisi ipse homo faceret: item, per seipsum sæpè hominem mouet ad bona, ad mala verò non nisi per causas secundas, cum quibus ipse operatur. Henr. quodlib. 1. q. 6. fleitur, inquit, voluntas ad bonum per seipsum; non excludendo primum motorem dirigentem omne agens ium naturale, ium liberum: fleitur verò ad malum omnino per seipsum solum. Hæc ille, fleitur, inquit, ad malum per seipsum solum, hoc est, ad malum, ut malum est: item per seipsum solum, hoc est, sine voluntate Dei antecedenti. idem penitus docet Mai. 2. distinct. 37. quest. 2. Aegid. 2. dist. 37. quest. 1. Argen. ibidem.

Secundò quaeritur, An Deus præfiniat peccata? Præfinire, est ante statuere, atque decernere, quid sit in rebus agendum. Sunt tres opiniones, quarum Prima docet, Deum nullum opus liberum præfinisse, sed tantum quicquid ex necessitate naturæ fit, ita ut omnes naturales causas ad suos effectus destinauerit, liberas verò in suo arbitratu reliquerit; quamuis cum ipsis operetur. Quod probat auctoritate Damasceni libr. 2. de fide orthodoxa cap. 30. dicentis, Deum omnia quidem præfinisse, non tamen præfinire. Ac subdit rationem: Peccatum enim admitti non vult, nec virtuti vim asserit: quare, inquit, præfiniscit quidem Deus, sed non præfiniat, quæ sunt in liberi arbitrij potestate. Huius sententiæ fundamentum est, quia si ea, quæ sunt in liberi arbitrij potestate præfinisset Deus, libertatem sustulisset. Diuinum enim decretum est efficacissimum, cui resisti non potest. Si enim concesseris postea semel diuino decreto, liberum arbitrium posse contrarium efficere, necesse erit, ut fatearis posse diuinam voluntatem impediri, variari, mutari, tolli. Rursus, in nostra potestate non est diuinum decretum ponere, quia Deus per seipsum sine nobis omnia præfiniuit. Ergo si iam ab æternitate positam impedire, aut mutare non possumus, sequitur, ut ex necessitate operemur: hoc autem dici non potest, ergo Deus non omnia præfiniuit. Secunda opinio concedit, Deum omnia bona siue naturalia, siue libera præfinisse, sed non peccata. Et certè Augustinus, Prosper, & Fulgentius locis infra citandis videntur id magna ex parte docuisse. Sentiant enim contra Pelagianos, Deum prædestinasse quidem hominū beneficia, & merita, non tamen peccata. Iuxta hanc itaque postero.

rem sententiam præfinitio diuina nihil de libertate voluntatis detrahit: quamuis enim eius patroni fateantur Deum benefacta liberi arbitrii præfinitisse, malefacta tamen ideo inficiantur præfinitisse, non quia præfinitio diuina nostri arbitrii libertatem tollat, aut minuat, sed quia ad malum, nullum præueniens auxilium præstat, hoc est, nemini malam cogitationem suggerit, cum tamen ad omnia benefacta opem ferat, hoc est, bonam cogitationem instillet. Tertia opinio in vniuersum ait, Deum præfinitisse benefacta, & malefacta hominum. Benefacta quidem omni ex parte, quia sunt, malefacta verò, quatenus sunt quidam liberi arbitrii actus, non tamen quatenus à recta ratione dissentiant, aut debita bonitate carènt: quia ut actus sunt, re ipsa existunt, fiunt, & conseruantur, & ideo boni rationem habent. Id probant vnica ratione, quia diuina voluntas omnium rerum est prima causa, sine qua nihil est, aut fit, siue res sit natura, siue actio, siue motio: ergo ab æternitate voluit, ut esset omnis res, natura, motio, actio, quæ processu temporis fit. Inter has opiniones quidam pauci iuniores Theologi primam tuentur, ut liberi arbitrii vim, & facultatem in agendo liberam defendant: sed fortassis, ut voluntatem nostram liberam faciant, faciunt sacrilegam, dum negant Deum libera nostra opera bona præfinitisse. Fortè nihil aliud significare volunt, nisi Deum non præfinitisse eo modo, quo præfinit effectus causarum necessariò & naturaliter agentium. Alij itidem recentiores secundam sententiam acriter tuentur, ne Deum peccati auctorem faciant, & ne cum Calvinistis, & Luteranis sentire videantur, dicentibus Deum in nobis peccata facere, & sicut facit etiam ipsemet bona nostra opera. Existimo autem auctores tertie sententie nihil cum Calvinistis & Luteranis sapere: quia non eo sensu, quo isti hæretici, dicunt, Deum præfinitisse peccata, quatenus actus sunt. Alij verò tertie sententie ita adherent, ut asserant cæteros cum Pelagianis sentire, dum negant actus nostros etiam malos non præfinitiri à Deo, ut actus re ipsa sunt. Alij videtur tertiam sententiam, nescio quid absurdi, & incommodi habere, quòd malefacta nimirum præfinitat Deus, quoniam inde colligi videtur, voluntate, ac decreto Dei mala, & peccata fieri; at is ante statueret, & deliberare aliquid videtur, qui finem constituit, & ea, quæ conducunt ad assequendum finem, destinat, ac dirigit: Sed Deus nullum peccatum proponit, ut finem, in quem intendamus, & quem actione veluti cursu petamus, nec aliquid adhibet, ut aliquis peccati actum eliciat, sed tantum cum ijs, qui peccant, operatur. Nec obstat, si dicas, præfinitisse quidem Deum actum peccati, ut actus est, sed non ut recte rationi contrarius, aut debita bonitate priuatus; quia obijciunt alij hoc idem de eo, qui peccat, dicere oportere. Qui enim peccat, tantummodò ante decernit facere actum, qui malus est, & solum vult actum, qui est peccatum: neque enim vult, quæ est in actu malo cum recta ratione repugnantiam, nec debita bonitatis priuationem: hæc enim, cum in quodam respectu, & ordine consistant, per se, & directò non sunt voluntaria, sed consequuntur actum, qui est peccatum. Prima item opinio ne

scio quid bonis operibus ac potissimum gratie diuinæ, & Deo omnipotenti derogare videtur. Verùm de hac ipsa opinione satis superq; nostro quidem iudicio dicemus, cum de gratia disputabimus. In præsentia solum contra tertiam, & secundam opinionem argumenta proponemus, ut clarius intelligamus, in quo sita sit huius rei difficultas. Contra tertiam, videtur omnino, à Deo malefacta præfinita minimè fuisse: nam præfinitur, ut prædixi, est ante statueret, quid sit in quibusque rebus acturus, quid vitaturus; at Deus, sicut quia omnium præficientiam habet; ideo quid sit in quaque re futurum, ex omni æternitate certò prænouit; sic quia omnia prouidet, idcirco suo consilio, & nutu ex æternitate de singulis constituit, quid suo tempore fit facturus, quid refuturus. At de peccatis quidem decreuit ea non facere, & propterea fieri prohibuit, ac vetuit. Præfinitur item, est anteuellè quid sit agendum; at Deus nunquam voluit, ut mali quicquam fieret. Amplius, præfinitur, est ante aliquid decernere de fine proposito assequendo, & de eodem modis, & idoneis remedijs ad eum consequendum opportunè adhibendis; Deus verò nunquam peccatum, ut finem præfinitur, nec quippiam adhibet, proponit, aut offert, quo quis peccet. Ad hæc, cum quis peccat, Deus non suadet, non præcipit, non excitat, non impellit, non consilium dat, ut faciat actum, qui est peccatum; ergo non præfinitur malefacta. De bonis ideo longè ante statuisse dicitur, quia decreuit ad ea suadere, hortari, monere, excitare, & impellere. Obijciat S. Thomam 1. par. q. 25. ar. 5. ad 1. asserentem fieri non posse, ut aliqua faciat Deus, quæ non præfinitur, & præordinauerit facere: quia ipsum facere subditur præfinitur, & præordinationi ipsius. Respondent ceteri, nihil fieri, quod non prænouerit Deus, non quia decreuerit omnia facere, quia malum siue peccatum non facit; sed quia constituitur cum rebus singulis operari. Et negamus, inquit, esse à Deo præfinita mala eo pacto, quo sunt bona diuinitus constituta: nam in bonis statuit non solum operari cum naturis, aut voluntarijs bene agentibus, sed etiam eas ad id commodis auxilijs præuenire; at verò in malis solum constituit per mittere spòtes sua, ut quis peccet, & solum decreuit, operari cum voluntate male operante, non tamen eam ad malum excitare, aut præuenienti aliquo suo auxilio præparare. Deinde, si obijciat, peccatum est actus, & ea ratione est quædam res; ac quicquid rationem, & vim habet rei, subijcitur diuinæ voluntati, quæ potest efficere nutu suo, & arbitratu quicquid potest esse. Respondent ceteri, peccatum esse actum quidem; sed cum ratione pugnantem; actus verò rationi aduersos, & inimicos Deus non vult; & ideo ex æternitate eos nequaquam præfinitur. Auctores verò tertie sententie ita colligunt: quia Deus est ipsum primum, quod est, ideo nihil est, quod ab eo non sit; sic quia est primum actus, primum agens, primum mouens; ideo sine ipso esse non potest vllus actus, vlla actio, vlla motio; ergo peccatum, ut est quædam actio, sine eo esse, aut fieri non potest; sed Deus extra se ipsum nihil facit, nisi ab æternitate voluerit, ut id certo tempore fieret. Item, peccatum, ut actio est, mali ra-

tionem

tionem nō habet, sed boni: nam si homo peierando, occidendo peccat, amens tamen, siue furiosus vel dormiens peierando, vel occidendo non peccat; ergo idem est naturaliter actus, qui in vno est moraliter bonus, in altero malus; & ideo odio peccatum, vt actio est, Deus nō habet, nihil enim odio habet eorum, quæ facit: sicut Deus non odio habet naturam hominis, licet in eo, odio habeat iniquitatem. Item, sicut opus bonū est a Deo, non solum, vt actio est, sed vt bona actio est; eo quod Deus, sicut est primum agens, sine quo nulla actio est, sic etiam est primum bonum, sine quo nullum bonum est: ita etiam peccatum quatenus actio est, sine Deo non fit, at quatenus malum est, à Deo non est. Quidquid fit de hisce opinionibus, quæ fortassis si benignius, & mitius explicentur, secum non pugnant; quamvis verbo inter se plurimum distare videantur, nihil in presentia definio, sed solum ostendo, quid viri aliqui Catholici, & docti sentiant, quid doceant, quid dicant, & quid in singulis eorum sententijs difficile appareat. Aliorum esto iudicium. Ego quidem primam opinionē in eum sensum accipio, in quem existimo eam accepisse Damascenum, cum dixit, Deum præscire omnia, sed non præfinire omnia: id dixit Damascenus contra Manichæos, qui omnia dicebant fatali quadā necessitate euenire: & ita cuncta ex suis causis esse decreta, vt suis quæque tēporibus necessariō contingant: & proinde liberum arbitrium ē medio iuxta Manichæorum hæresim tollatur: ita Sanctus Thomas 1. q. quæst. 23. art. 1. ad 1. Damascenum explicuit. Secunda sententia solum contendit, Deum opera hominum, quæ mala sunt, nunquam voluisse voluntate antecedenti, ita vt Deus nec præceptum, nec consilium de peccato det, nec malam cogitationem suggerat. Tertia opinio tantum docet, opus, quod malum est, vt actio quædam est, boni naturalis rationem habere, & eatenus fieri à Deo, quatenus est actio, & motio.

In hac itaque controuersia concludo cum Augustino lib. 1. de prædestinatione Sanctorum c. 10. Prædestinatio est, quæ sine præscientia esse non potest; at potest esse sine prædestinatione præscientia. Prædestinatione quippe Deus ea præscit, quæ fuerat ipse facturum: præscire autem potest etiam ea, quæ ipse non facit, sicut quæcunque peccata; & cum Fulgentio lib. 1. ad Monimum capite 24. Deus omnia hominum opera, siue bona, siue mala præscit: sed sola bona prædestinatus, quæ se in suis gratia facturum esse præscit. Item eodem capite. Non omnia prædestinatus, quæ præscit, quamuis omnia prædestinata præscit. Præscit enim voluntates hominum bonas, & malas; prædestinatus autem non malas, sed solas bonas. cap. 26. Quod daturum se præscit, in æterna bonitatis dispositione prædestinatus: ipsa est enim prædestinatio Dei, semper tamen nempè dispositio futuris operis Dei: in iniquis autem puniendum est, quod vt essent mali non dedit, nec eos ad iniquitatem aliquam prædestinatus, quia vt iniqua vellent, hoc eis daturum ipse non fuit. Idem docet c. 17. 19. & 20. Propter ad obiectiones Vincentianas in responsi. 10. Cuius prædestinatio nunquam extra bonitatem est: adulteria enim coniugatorum, & corruptelas virginum non instigare nouit Deus, sed dānare, nec disponere, sed punire. Non ergo casus ruenarium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædestinatio Dei, aut exciuit, aut iungit, aut impulsit. Idem in responsione 11. Nihil ergo

malorum negotiorum prædestinatus Deus, vt fierent, nec animam turpiet, & male victurum ad hoc, vt taliter uiuere, preparauit, sed talem futurum non ignorauit, ac de tali iussit se indicaturum esse præscit: atque ita ad prædestinationem eius nihil aliud referri potest, nisi quod ad debitam iustitiæ retributionem, aut ad indebitam perimet gratiæ largitatem. Idem quoque tradit in responsi. 12. 13. 14. 15. Auctor librorum Hypognosticon libro sex id, statim post initium, ait, Prædestinatio quippe à prævidendo, & præueniendo, vel præordinando futurum aliquid, dicitur. Deus quicquid, antequam fit, præscit, prædestinat; & propterea prædestinat, quia quale futurum sit, præscit. Sed non omne, quod præscit, prædestinat: mala enim iam tum præscit, & nō prædestinat; bona verò, & præscit, & prædestinat. Quod ergo bonū est, præscientia prædestinat; hoc est, priusquam fit in re, præordinat; hoc enim cum ex ipso auctore caperit, ordinat, & disponit. id ipsum asserit auctor Augustini nomine prænotatus, in responsione ad articulos sibi falsò impositos, art. 10. 11. 13. 14. Et in se ipsum in lib. de concordia præsentis, & prædestinationis Dei cum libero arbitrio cap. 2. Certè hi omnes Patres videntur sensisse, nihil boni posse nos facere sine Deo præueniente, & adiuvante: hoc est, sine Deo bonam cogitationem suggerente, & sine Deo faciente, vt velit voluntas bonum, quod Deus ipse suggestit: sine Deo incipiente bonum, quod facimus, & sine Deo perficiente nobiscum bonum, quod caput: at peccata facit homo sine Deo malam cogitationem dante, & sine Deo perficiente malum, quod ipse caperit: neque enim cum quis peccat, in eo perficit Deus vllum malum, quod caperit.

Ex quibus omnibus multū colligunt, Deum peccata non præfinire; quia voluntate antecedenti non voluit, vt quis vnquam peccet, nec statuit Deus præuenire hominis voluntatem ad malum, quia nunquam decreuit malam cogitationem suggerere. Colligunt etiam bona ideo præfiniri à Deo, quia cum sunt, Dei voluntate antecedente, & præueniente geruntur, Deo hominem mouente, & instillante bonam cogitationem, quam per se ipsum, vel alios suggerit, & idonea, & commoda auxilia ferente, ac deinde hominem opportunis auxilijs excitatum, & motum adiuuante ad bonum cogitandum, volendum, & faciendum. At verò peccata quia nō sunt Deo auctore, nec fiunt Deo volente, vt fiant, ideo Deus ea prohibuit, non voluit, vt fierent. Benefacta, inquit, præfiniuntur à Deo, malefacta non item: quoniam illa fiunt à Deo hominem præueniente, & adiuuante, & faciente, vt fiant; tum quatenus sunt, tum quatenus bona sunt. Hæc verò sunt ab homine, Deo quidem faciente, & volente voluntate consequenti, non antecedenti, vt fiant, etiam quatenus actus sunt. Obijcies, sæpè peccata fieri, aut consilio, & suasionem Dæmonum, aut hominum prece, & hortatu, aut impulsu rerum in sensus naturaliter incurrentium, aut incitante appetitus illecebri: Sed Deus cum his omnibus causis agentibus operatur, ergo sicut hæc singula hominem peccantem præueniunt, ita etiam Deus. Respondent: quæ mouent hominem peccantem, naturaliter agere, aut liberè: quæ verò naturaliter agunt non efficiunt, vt hominem ad peccandum impellant, & incitent, sed vi, & conditione lux naturæ agunt, & Deus cum illis operatur, quia

debita est rebus ratione primæ creationis diuina operatio: & rursus res naturaliter agentes bene, non malè agunt: homo verò sua voluntate peruersa rebus malè vitur, ac malè vtendo peccat. Quæ verò liberè mouent ad peccandum, vt demones, & improbi, ac perditii homines, ad malū alios impellunt, & deprauata sua voluntate mouent, non autem Deo auctore. Deus enim cum illis operatur duntaxat, sicut etiam cum ijs, qui peccato consentiunt: non tamen hos, aut illos impellit, & mouet ad malum faciendum, vel ad malè suadendum. *Obijcies*; Aliquando Deus quædam ante hominem proponit, ex quibus mouetur homo ad peccandum. *Respondeo*, ea esse tantum bona, quæ Deus proponit, aut offert, sed homo eis malè vitur & sua sponte, & volūate peccat, sicut miraculis, & prodigijs tot, ac tantis à Deo editis, obstinatior nihilominus in malo erat Pharaon. Non igitur Deus mala proponit, sed bona quibus homo malè vitur.

*Victoria in
relect. de
homic. n. 2
Medin. l. 2
q. 74. ar. 2.
ad 5.*

Terriò queritur, An habitus vitiosus sit à Deo tanquam causa? *Quidam* arbitrantur in Deum, nec peccata vlla, nec habitus vitiosos posse conferri: tum quia habitus vitiosus nostris malis actibus comparatur, tum etiam quia habitus vitiosus vi sua, & natura mouet ad malum: voluntatem item, & animum sepe flecit ad praua. Concedunt quidem habitus vitiosos, vt habitus sunt, esse à Deo; negat tamè esse à Deo, vt vitiosi sunt: nam vt habitus sunt, boni naturalis rationem habent, non mali moralis. *Quorum* sententiam nos etiam probamus. *Ceterum* non est eadem proprius ratio de actibus, quæ de habitibus vitiosis: quia peccatum in moribus, est actus voluntarius, & liber, qui à ratione dissentit, ac dissidet; & proinde culpa tribuitur, & poena debita vindicatur: at verò habitus vitiosus non est actus, nec rationis, & voluntatis imperio subijcitur. Homo enim à peccatis mundatus, & diuine gratiæ restitutus, vitiosos adhuc habitus retinet, nec propterea culpatur, nec plechitur. *Quare* habitus vitiosus prauitatem moris non habet in se, quam habet opus malū; sed actus, quibus acquiritur mali sunt: nec tamen quia est causa mala, continuo sequitur, vt ipse habitus ex malis actibus comparatus sit malū moris. Ex adulterio enim suscepta proles mala non est: Nec item ideò culpandus est habitus, quia procliuem, & propensum hominem reddat ad malum; ea enim in habitu propensio non est aliquis actus, sed est ipsa habitus substantia, natura, atque conditio: & peccatum in eo est, quòd voluntas sua sponte consentiens, habitus propensionem sequatur, non in eo, quòd habitus ex naturæ suæ conditione eam promptè, & facile moueat, quia tamen malus habitus quædam qualitas animæ est, & eius facultatibus inhærens, licet culpa vacans, ex malis tamen actibus genita, & ad malum rationis mouens, & incitans, quatenus ex malis actibus comparata, qua ratione in belluis, pueris, & infans non reperitur, qui agendo non peccant: ideò Deus per seipsum proximè habitum vitiosum creare non potest; nam vt vitiosus est, ex malis actibus comparatur. *Item*, vitiosus habitus ad malum mouet, idcirco à Deo proximè non fit: quanquam in habitu peccatum non est, quod ad malum moueat, ad suum enim

effectum, & actum naturaliter impellit; non autem suasionè, consilio, prece, vel iussu libero: at Deus quidem cum causis naturaliter agentibus operatur, & eas vult iuxta suæ naturæ conditionè facitare: non tamen per se ipse facit aliquid, quod moueat ad malum.

Quartò queritur, An error rationis hoc est falsus intellectus assensus, ex bona fide omni vitio, & culpa carens in Deum, vt in auctorem, & causam referri queat. *Simili* quoque ratione dicendum existimo, errorem in Deum, vt auctore falsi conijciendum non esse: quoniam Deus per seipsum errare nō facit; nec errorem immitit: nam licet alia fit ratio de mendacio, & quocumque alio peccato, atque de errore à culpa libero, & immuni. Deus tamen per seipsum nos errare non facit; sed cause secundæ liberè, vel naturaliter operantes nos in errorem inducunt, cum quibus tamen Deus ipse operatur. *Mendacium* quidem est actus rationi contrarius; & ideò in Deum nec cadere, nullo modo, nec conijci potest: At verò error sine culpa, est tantummodo falsus rationis assensus, qui sicut à causis liberè, vel naturaliter agentibus existit, sic à Deo non quidem proximè, sed cum ipsis causis operante. *Obijcies*, inde concludi, Deum fallere, & decipere: nam si est causa erroris, quo intellectus labitur, & errat, inde fit, vt eiusmodi intellectum errantem Deus ipse fallat. Errare enim sensum, vel intellectum, est labi, falli, & decipi. *Respondeo*, Deum non esse causam doli, & fraudis, hæc enim sunt mala, quia recte rationi contraria, at error qui omni culpa caret, fraus & dolus non est, cum peccatum non sit, & naturaliter eueniat. Deus igitur fallere nequit, hoc est, testificari falsum, non potest, nec suo testimonio, auctoritate, suasionè, consilio, imperio falsum confirmare: operatur tamen cum causis, quæ naturaliter errorem, & falsum assensum in nobis ingenerant, & voluit causas naturales iuxta vim suam, & conditionem acitare, cum tamen nunquam voluerit, vt quispiam peccet, nunquam voluerit, vt perperam faciat: non igitur Deus per se ipsum in errorem quempiam inducit: Sed cum causis naturaliter in errorem inducentibus operatur.

Quintò queritur, An peccatum quod est poena alterius peccati, sit à Deo tanquam auctore. *Cai. lib. 2. Reg. c. 12. in illa verba, ego suscitabo super te malum, & 2. Reg. c. 16. (quem alij etiam sequuntur) ingenuè fatetur, eiusmodi peccatū esse à Deo, quia est poena alterius delicti, & proinde est iustitiæ peccatorum vindicatricis effectus. Deus enim quosdam in reprobum sensum tradidisse perhibetur, quia peccauerant; itemque alios excæcasse: dicitur quoque 2. Reg. 16. Dominus præcepisse Semei, vt malediceret Dauidi: & cap. 12. eiusdem libri ait Dominus ad Dauidem, Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis in oculis solis tui. Sed certè August. lib. de prædesti. sancto. 10. non concedit peccata, etiam quæ sunt aliorum poenæ, à Deo fieri; eius enim hæc sunt verba: *Esti sunt quedam, quæ ita peccata sunt, vt poenæ etiam peccatorum sint: Vnde dictum est: Tradidit illos Deus in reprobum sensum: non ibi peccatum Dei est, sed iudicium. Mihi itaque videretur dicendum, nequaquam Deum esse auctorem**